

List izhaja vsak petek

in velja s poštnino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 s., za četrto leta 80 sold.— Kdor sam po-nj pošilja, plača 2 g. 50 s. Za ude nar. - pol. društva „Gorica“ je cena določena, kakor za druge naročnike. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. pri knjigarju Soharju na Travniku.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravniku in sovredniku Antonu Laknerju, v gosposke ulice h. števil. 158. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. Oznanila se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold., če dvakrat, 12 s. če trikrat, 15 s.; za kolek vsakrat 30 s.

Peticija dr. Gorice do c. k. ministerstvo.

Visoko c. k. ministerstvo!

Na podlagi občinske postave od 17. marca 1849 so bile vpeljane v pokneženi grofiji Goriški in Gradiščanski velike županije, ktere so obsegale po več katastralnih — ali davkovskih občin, in v nekaterih so bile celo združene kmečke občine s trgi.

Te županije so ostale od leta 1850 do 1865, v katerem letu je bilo na podlagi državne postave od 5. marca 1862 in dež. postave od 7. aprila 1864 več katastralnih občin od tedanjih županij odločenih, katere so se potem ustanovile vsaka za se v samostojne županije.

V omenjeni dobili se je pokazalo, da so velike županije nepraktične, in nastalo je bilo veliko napak. Posebno, kar se tiče gospodarenja z občinskim premoženjem, bilo se je veliko zamotalo. Ker ni bilo premoženje vsake katastralne občine odločeno, in so se prevdarki za celo županijo skupaj napravljali, ni bilo h koncu moč vedeti, v kakem stanu je premoženje te ali te katastr. občine.

Posamesne kat. občine so bile v nekaterih županijah po več ur hodá od središča in sedeža županstva oddaljene, in zatoraj se je mogla tudi policija zastran živeža, zdravja, zidanja i. t. d. le slabo opravljati.

Pri vsem tem pa so znašale doklade na neposrednje davke za pokrivanje stroškov, ki jih je prizadevala občinska uprava, veliko in so povsod 20 celo 30% presegale.

Vsled tega je nastala v vseh občinah splošna nezadovoljnost in splošna želja, da bi se velike županije sopeset razdružile in ustanovile majhne županije.

Tej obče izrečeni želji je hotela ustreči tudi državna postava od 5. marca

1862, ker je odločila v VII. členu, da se smejo občine, ki so bile na podlagi postave od 17. marca 1849 v eno županijo združene, s posebno dež. postavo sopeset odločiti in kot samostalne županije ustanoviti, ako premorejo za se toliko, da jim bode mogoče opravljati dolžnosti, ki jim prihajajo iz izročnega področja.

Dež. postava od 7. aprila 1864 je pa v §. 2. še posebno določila, da se obstoječe županije ne morejo z eno ali več drugih županij *zoper njih voljo* v eno županijo zediniti.

Na podlagi navedenih postav so se bile občine velikih županij Kobaridske, Tominske, Bovčanske, Cerkljanske in Kanalske v letu 1865 oglasile, da bi se razdružile od tedanjih županij in ustanovile vsaka za se kot samostalna županija.

Deželni zbor je našel, da so želje opravičene, in sklenil v letih 1865, 1866 in 1871 posebne deželne postave, vsled katerih je bilo več katastralnih občin od prejšnjih velikih županij odločenih, ki so bile potem kot samostalne županije ustanovljene.

Razlogi, na katere se je dež. zbor pri teh postavah opiral, nahajajo se v priobčenih sporočilih dež. zbora leta 1865 stran 7—11. K njim spada v prvi vrsti velika oddaljenost posamesnih občin od središča in sedeža županstva, ki so znašale v županiji Bovški, Tominski in Cerkljanski od 3 do 7 ur hoda; zaradi tega so morali občinarji delati dolge poti, ki so združene z zamudo časa in pa s stroški, bodisi zaradi lastnih opravkov, bodisi v občinskih zadevah, bodisi zaradi udeležbe starašinskih sej. Potem je bilo slabo gospodarenje z občinskim premoženjem, ker nij bilo posebnih računov o dohodkih in stroških za vsako katastralno občino, in tako so mo-

rale oddaljene občine nositi stroške, ki so zadevali le eno občino v središču. Tretič pa še to, da so se zanemarjali posebni interesi oddaljenih občin, ker le redko kedaj so imele v starašinstvu kakega zastopnika, večina je pa bila vselej v središču in njegovi najbližnji okolici. To je pa prišlo od tod, da so bile volitve starašin v središču, in da so morali vsi volilci priti k volitvi na sedež županstva. Zatoraj so se volilci oddaljenih krajev le v majhnem številu ali celo nič volitev vdeleževali in izvoljeni so bili v starašinstvo sploh le možje iz središča in njega okolice.

Tako sestavljeno starašinstvo ni moglo ali ni hotelo varovati interesov oddaljenih občin, in od tod je prihajala nezadovoljnost občinarjev z velikimi županijami, ker je bila tako občinam zagotovljena avtonomija in samouprava nemogoča, iluzorna.

Na tak način so postale sedaj obstoječe županije, kakor so bile že od starodavnih časov do leta 1850.

Vse te županije opravljajo že več let vsa opravila, ki jim prihajajo iz lastnega in izročnega področja boljše in natanjnejše, ko so jih opravljale prešnje velike županije, in vsem tem občinam je postavno zagotovljena avtonomija ali samouprava.

Te občinske avtonomije ne sme nikdo kaliti ali krčiti, posebno pa bi imel deželni zbor kot zvesti varuh čuvati, da se občinska avtonomija ohrani nedotaknena.

(Dalje prih.)

Civilna ženitev.

II.

V drugem delu svoje visokoučene razprave razlaga „Soča“, kaj je civilna ženitev, in sicer zaradi tega, ker se je o tej ženitvi že dosti pisarilo po svetu,

Listek.

„Zora“ in „Vestnik“.

(Dalje in konec.)

Po tem vvodu učeno razpravlja, da in kdaj se ima *ka*, kdaj pa *da* pisati, in da utegne *ka* slovensko govorjenje in pisavo dokaj obogatiti. *Takega dragocenega drobtinja* — tako sklepa — domačega golčá šče kdekde v narodu raztepenega ne smemo ošabno dalje toriti ali zametavati sramotno..... Spoštujmo in rabimo vse, kar narodni golč črstvega v katerem zakotji koli slovenske dežele shranjuje.“ — Bog Vam ga „žegnaj!“ — rabite svoj *ka*, kolikor Vam je ljubo, saj najdete mnogo voljnih opic med našo mladino, ktera koj vse z obema rokama objame, kar se ji ponuja, da je le novo in nenavadno. Ali kar nas

je starejših Slovencev, ne bomo nikdar takih spak (ne zamerite! jaz je ne morem drugače imenovati) v pisavo sprejeli.

Naj bolj pametne v celem sestavku so poslednje besede: „Temu sestavku pa nikako né namen *po sili hoteti vrvati* v pismeni slov. jezik tolikim sumom na dotičnem mestu sprejeti *ka*.“ — *Po sili vrvati* ga ni treba, kakor sem rekel ravno kar, ker je mladina sploh voljna in pripravljena vsako še večo besedno pokveko z veseljem sprejeti. Vendar pa dvomim, da se bo kedaj *ka* v splošno rabo vzel, kakor tudi mislim (morebiti se motim!) od drugih le Vam navadnih, ali v naših drugih slovenskih spisih in knjigah nenavadnih izrazov. Ako v „Vabilu k naročbi“ na „Zoro“ pravite: „Ona („Zora“) si smé reči: *Bila sem zercalo s danjega javno pišočega slovenskega občinstva*“, bi bili morali pristaviti: „na

štajarskem in slovenskem Ogorskem“, in bi bili resnico govorili. Ker da vsi Slovenci ne pišejo tako, kakor „Zora“ in „Vestnik“, vsakdo spozna, da le ta dva lista s katerim koli drugim slovenskim časnikom, s katero koli slovensko knjigo novejših časov priméri. Tega vendar ne mislim, „*da sedanje javno pišočé slovensko občinstvo*“ ne biva drugod, kakor samo le na Štajarskem. Vse brez zamere! Mislim tudi, da mi dotična gospoda na Štajarskem tega za zlo ne vzame, da sem svoje misli o tej stvari obelodanil, ker mi je le za stvar, nikakor pa ne za osebe, tim bolj, ker nobenega ónih gospodov osebno ne poznam. Sklenem tedaj to kratki sestavek s srčno željo: „*naj nas vsaj na sloustvenem polji objame ljuba sloga!*“ Amen!

le pri nas Slovencih malo; in ker se nad njo naj bolj duhovstvo huduje! — Nam se to tako logično zdi, kakor ona napitnica: *voda teče po Soči, cviva Pre Pauli!*

Naj prej odgovori „Soča“ na vprašanje, kaj je ženitev sploh in sama na sebi; pa ne mislite, da je „S.“ svoj odgovor posnela od prvaka bogoslovcev sv. Tomaža Akvinskega, ktereга šeststoletnico smo ravnokar obhajali, tudi ni vzela „S.“ odgovora iz katekizma, Bog tega vari! — „S.“ prodaja le svojo robo, ali takrat si je izposodila izjemno svoj odgovor iz občnega državlanskega zakonika §. 44.; tega ni povedala bralcem, ne vemo, ali iz ponižnosti, ali iz sramožljivosti — „farbat je treba, farbat“.

Kar pa zadeva civilno ženitev, ni dokazala „S.“ niti njene koristi, niti potrebe; „S. na“ razprava o civilni ženitvi se nam zdi podobna vedenju onega starega „lučnjaka“, kateri je dva borna, lahkoverna „mračnjaka“ pregovarjal: kateri dan koli bota jedla od sadu drevesa, se vama bode vajne oči odprle, in bota kakor bogova. (I. Mojz. b. 3, 5.) Ker naši bralci dobro vedó, kaj je zakon sploh, ker pa znabiti nekterim ni znano, kaj je civilna ženitev, hočemo nekoliko le o civilni ženitvi omeniti, da bodo spoznali, kako da je Slovencem koristna (?) in potrebna (?!), in kako da je duhovstvo kratkovidno in zavidno, ker ljudstvu take osrečevalne ustanove ne privošči (?).

Kaj je civilna ženitev? — Civilna ženitev je tista, ktera se sklene kot samo civilna pogodba (ne kot sakrament) pred državnim za to postavljenim oblastnikom. Pojem civilne ženitve tirja dve reči, da je civilna pogodba, in da se sklene pred državnim oblastnikom. Bistvenost obstoji prav za prav v tem, da je civilna pogodba; kako in pred kom se ima skleniti, je le oblika. Po tem takem se vidi, da nima „Soča“ jasnega, ali saj ne popolnega pomena civilne ženitve, ker nji je civilna ženitev tista, ktera je sklenjena pred državnim oblastnikom.

Civilna ženitev je trojne vrste: *obligatorična* (prisiljevalna — posilna), *fakultativna* (prosta), *za silo*. Ako država cerkvene postave, ktere zadevajo zakon popolnoma prezira in tirja od vsakterega državljanu, da mora skleniti svojo ženitev po svetnih postavah, imenuje se tako sklenjena civilna ženitev *obligatorična* — posilna; ako pa država cerkvene zakonske postave veljavne spozna ravno kakor svetne, in ako državljanom na voljo pusti, da naj ženitev sklenejo, kakor jim je ljubo, ali po cerkvenih ali pa po svetnih postavah, imenuje se taka ženitev *fakultativna* (prosta); ako pa država ne dovoli sploh, da mora vsakdo ženitev skleniti, kakor mu je ljubo, ampak le pripusti tistim, katerim se odreče poroka zavolj cerkvenega zadržka, da *zamorejo* civilno ženitev skleniti, imenuje se taka ženitev *za silo* (Noth-Civil-Ehe. Gl. Lingg, die Civilehe vom Standpunkte des Rechts, Ausgb. 1870.)

Taka civilna ženitev za silo je bila v Avstriji vpeljana po postavi od 25. maja 1868 (državl. zak. št. 47.) Ko se je imela ta ženitev vpeljati, je župan v Goriški okolici kmetom rekel: možje od zdaj

naprej ne bo treba k fajmoštru hoditi, jaz vas bom oklicaval in poročaval. Kmetje so županu svoje mnenje v ti zadevi kratko in dobro razodeli rekoč: *ti boš naše krave poročaval, nikdar pa nas*. Postava, s katero se je civilna ženitev za silo vpeljala, je bila proglašena l. 1868, ali do današnjega dneva se ni nobena civilna ženitev na Slovenskem sklenila, kar je nam znano. Živi dokaz, da *nam* je bila potrebna! — za dunajske žide nam ni nič mar.

Svetne postave o civilnem zakonu prav za prav izvirajo iz strašne prekucije, ki je začela konec pretečenega stoletja na Francoskem. Nekdajni *paganski* cesarji so tudi zakonske postave dajali, ali znano je, da so izvrševali duhovsko in svetno oblast, kakor nam priča naslov *vikši duhoven* (Pontifex Maximus), ktereга so obdržali nekaj časa tudi prvi *kristjanski* cesarji. Cerkev je hitro od začetka iz *lastne* oblasti neodvisno od države, postave o ženitvi dajala, zavrgla je svetne postave, ktere so bile nasprotno božjim postavam, potrdila je pak tiste, ktere je dobre spoznala (Gl. Döllinger, Hippolytus u. Kallistus Rgsbg. 1853.) Ravno tako je cerkev tudi poslej zakonske postave dajala, ravnaje se po izgledu svojega ustanovitelja, kateri je bistvenost zakona zadevajoče postave *samovlastno* dajal, brez da se je oziral na svetne postave. Po pravici opazi tedaj *Wutschker* (Ekerecht I. 54), da se da natanjko dokazati, da je cerkev od začetka svojega obstoja neprenehoma po celem svetu za kristjane dajala zakonske postave.

Ne samo cerkev, ampak tudi svetna oblast je saj v začetku 9. stoletja tirjala, da se zakon pred duhovno oblastjo sklene (Capp. RR. Ff. VII. 179. 389. 463. Hartzheim, concil. Germ. III. IV.) Res je, da je cerkev pred zborom Tridentinskim za veljavne spoznavala tudi ženitve, ktere se niso sklenile pred duhovnikom, ali take ženitve so bile *izvanredne*, in sklepali so jih kristjani kot sakrament, ne pa kot civilno pogodbo. Civilne ženitve bistvenost pa ravno v tem obstoji, da se sklene kot civilna pogodba, kakor smo že omenili. Ravno Tridentinski zbor nam je *neovrgljivi* dokaz, da ima *le* cerkev oblast, zakonske postave *samovlastno* dajati, ker je to ne samo slovesno izrekla, ampak tudi mnogo zakonskih postav proglasila (Conc. Trid. sess. XXIV, de reform. matrim.), in zavrgla zahtevanje poslancev vladarjev, da naj namreč razglasi, da so *neveljavni* zakoni otrok, kateri so še pod oblastjo starišev, ako stariši zakona ne dovolijo (Gl. Sarpi, hist. du concile de Trente. Pallavicini, hist. conc. Trid. XXII, 1. 4.) Po tem so bili svetni vladarji preverjeni, da nimajo oblasti, bistvenost zakona zadevajočih postav dajati, sicer bi ne bili od cerkve zahtevali, da naj nedoletnost kot razvezljivi zakonski zadržek okliče.

V 12. stoletju so krivoverci *Valdenzi* bili prvi, kateri se niso za cerkvene zakonske postave nič brigali. V 16. stoletju je *Luter* v svoji knjigi *de captiv. babyl.* trdil, da nima cerkev oblasti, zakonske postave dajati, ampak država. Luter je prvi učil, da je zakon civilna pogodba, Luter je prvi svetost zakona oskrnil.

Dopisi.

Iz srednje Ipavske doline. — Čudna se nam dozdeva v naši Ipavski dolini ta postava (ako je), da so vsi deželni računi in proračuni, naj si bodo za to ali uno stvar, javno razgrnjeni in razpostavljeni in da vsak deželan ali tudi ptujec sme vedeti, zakaj se je to ali uno potrosilo, ali je pomanklej ali ostanek v dotični denarnici in da vsak lahko ve, ali je dežela na zgubi ali na dobičku pri tej ali uni stvari. Res čudna je za nas. Kar na ves glas se mi neki fantalin, ko mu ta preišljevanja izjavim na to nasmeje in zavrne z velikim? — Ali niste pravi bedaki, vi Ipavci? Ali ni dobro, vedeti, kako in kaj je z deželnim gospodarjenjem? Ali ni prav vedeti, kaj se dela v deželi v gospodarskem obziru? Ali ni tedaj prav koristna ta postava? — Dobro mi je odgovoril in mi jo zagodel prek nosa, modri fante! — Dobro, prav dobro! Pa ravno zato nastane za nas Ipavce še drugo, večje vprašanje. Ako je ta postava za vse enako veljavna, bi smela ona izključiti cestni odbor? ali se sam on tej postavi odteguje? kali? Kaj ne sme ljudstvo, ki z grenko zasluženimi novci naklade za cesto plačujo, vedeti, v kakem stanu je cestnega odbora blagajnica? ali ne, ali je morda še kaki pomanklej, da bomo še večji naklado morali plačevati? — Naj bolj verjetno se nam zdi, da denarja še premanjuje in da ne plačujemo še zadosti, ker od Pervačkega cestnega mejnika do Sempetra je cesta še zmiraj v slabem stanu, in ako se stvari ne predrugačijo, menda tudi taka ostane, kajti materijal, ki se je od Laha na ta kos ceste napeljal, je samo za blato in prah, ne pa, da bi se z njim vtrdila cesta; to ve že manj zastopni kmet v naši dolini; ali vender Lahu naši novci še zmiraj žep polnijo. Naj bolj pametno se nam zdi, da bi za cesto plačevali oni, ki jo rabijo; ali pa, če hočete, bilo bi še bolj praktično, ako bi vsaka soseska svoj kos ceste obdelovala, to bi naj manj stalo pa tudi bi denar v domačih žepih ostal. In verh tega bi menda še nekterih uradnikov ne bilo treba. Kaj porečeš na to, ti *domoljubni*, modri fante?!

Eden izmed več velikih in srednjih posestnikov Ipavske doline.

Iz Gorice, 11. marca. — V 8. št. sem omenil, da „Soča“ nasvetuje kmetom dolgove delati, kar pa ji ni po volji, temuč taji. Da čitatelji zvedo, kako zna besede jesti, naj pnovim nekatere stavke, ktere je pisala v tej zadevi.

V št. 45. p. l. odgovarja na prašanje: kako bodo občine skladale za šolska poslopja? tako-le: „Občine si lahko izposodijo za postavne obresti iz javnih hranilnic potrebne zneske, katere potem v 10, 15 ali 20 letih, kakor se pogodijo, povrnejo.“

Iz tega in naslednjih stavkov nasvet za dolgove tako glasno vpije, da je bila celo „Soča“ prisiljena to potrditi v 9. št. rekoč: „Sprejeli smo nasvet o polajšanji (sic!) posojil“. Pa, ker se je bala, da je s temi besedami preveč rekla, je hitro pristavila: „a nikakor ne z namenom, kakoršnega nam Glasov goriški dopisnik hudobno spodtika, ampak za to, da — ne bo treba kmetu dolgove delati.“

Zdaj naj čitatelj sam sodi, ali Glas laže, kakor trdi „S.“ v ravno tisti šte. na drugem mestu, ali pa se „Soči“ meša, ko pravi, da je sprejela nasvet o posojilu zato, da ne bo treba dolgovi delati. Ako ni treba dolgovi delati, zakaj nasvetuje postavo o posojilu? — To zastavico naj rešijo goriški Abderiti.

Polajšanje posojila bi ostalo po „Soči“ v tem, da „posebna deželna postava zagotovi povračilo o pogojenem času — in sicer brez sodnijske pomoči.“ — Koliko grenkosti se skriva pod tem sladkim cukrom, vé vsak, ktereга postava sili plačevati.

„S.“ je imela rajši izmisliti postavo, po kateri bi se občine in posestniki iznebili „premnogih velikih davkov in dokladov“ in dolgovi, ne pa, kako bodo občine jemale na posodo zdaj, ko „komaj navadne potreščine omagujejo“, kakor sama spoznava.

V Kalu, dne 10. marca. — Zopet se je g. dopisnik iz Avč v svojem organu „Soča“ oglasil, da bi našega vikarja dolžil reči, katerih ni kriv. G. vikar mu je enkrat odgovoril zadosti jasno in pohlevno, ter se mu gotovo ne zdi vredno s takšnim dopisnikom prepirati se in puliti za dlako v jajca. Zato hočem pa jaz v imenu Kaljanov, ktere je tudi on napadal, par besed prav po kmetovsko spregovoriti, da jih bo lahko razumel. G. dopisnik pravi v svojem drugem dopisu v „Soči“ št. 10, da je bilo njegovo prvo poročilo od besede do besede resnično, vendar pa ni mogel ovreči važnih popravkov, ktere je g. vikar v svojem dopisu naredil. G. dopisnik močno laže, ko pravi, da je g. vikar vzbudil mej občinarji kalskega vikarjata zahtevo, da bi se tukajšna duhovnija ločila od sedajne županije, ter ustanovila kakor samostalna županija; kajti to misel smo mi Kaljani sami že poprej imeli, ker smo se čutili zanemarjeni in zapuščene od občinskega starešinstva v Levpi. Naše poti, naše pokopališče, cerkev in javni prostori — vse priča, da je bila naša duhovnija Levpskemu županstvu „deveta briga“. Nadalje hoče g. dopisnik s §§ dokazati, da je bila naša prošnja za ločitev nepostavna. Vidi se iz tega, da je sicer §§ čital, pa ne dovolj razumel, kajti §. 97. pravi: „katastri občine so po pravilu nerazdelni“. Beseda „po pravilu“ kaže, da so tudi izjemki dovoljeni. Tudi §. 5 naj bi g. dopisnik pazno prebral in preišljeval. Dovolite vprašanje, zakaj vas naša prošnja toliko peče? Ali je vaš interes v nevarnost postavila? S tem se g. Avški dopisnik ovajate, da ste res Levpski tajnik.

Vzrok, zakaj je nehalo složno življenje in delovanje v občini in zakaj se je pri nas izbudilo še večje hrepenenje po lastnem gospodarstvu, podtikate prav neumno našemu gospodu vikarju; a mi vam povemo, da ta vzrok tiči pri vodstvu Levpskega županstva, ter vas spominjamo na orehovo drevje, ki ste ga hoteli v našo škodo prodati, da bi medli Levpski kasi iz zadrege pomagali, — na razdelitev občinskih zemljišč, vsled ktere bi ubožni skorej nič ne vdobili, — na dac, ki je meni in občini, skorej po 100 gld. požrel. — Vi se toliko spodtikate nad g. vikarjevem oznanilom v cerkvi, ter v svoji razburjeni domišljiji pod-

tikate besede, ki se niso govorile. To nam je priča, da imate sicer dolge, iz Avč do Kala segajoče oslovske ušesa, pa tudi močno kosmate, ker niste razumeli jedra oznanila. Mi Kaljani, ki smo vse to dobro slišali od blizo, smo bili vsi prav zadovoljni in smo pokazali svoje zadovoljnost s tem, da smo šli vsi k volitvi. Čudimo se pa, da to oznanilo vašim kosmatim ušesom toliko bolečin prizadeva! Ali ne kaže to, da vam je žal, da smo se volitev vdeležili in tudi slavno zmagali? V resnici vam povemo, da je vaše „kastrovsko“ zaletanje v to oznanilo zlo „nedostojno“, ne pa oznanilo samo. Ko bi to oznanilo tudi res bilo „nedostojno“, bi se mi Kaljani že pritožili brez vas, ki ste Avčan. Kaj se vi v naše zadeve vtikate, saj imate doma v avških srejskih sejah priložnosti dovolj o miru, spodobnosti in dostojnosti pridigovati. Zlo derzni ste, ko se prilastujete pravico škofijstva, ktero samo sme dejanje in govorjenje duhovnikov v cerkvi soditi. Ste pač Avških ljudi, ki zoper voljo domačega duhovnika prepovedujejo g. vikarju iz Levpe pri D. M. nad Avčem mašavati kakor da bi bili oni škofje. — Vi pravite, da vam ni mar za tajniško službo Kalsko, ali vse vaše postopanje zlasti pa vaše ropotanje po „Soči“ kaže, da se zelo bojite to službo zgubiti. Verh tega nam je znano, da napenjate vse žile, da bi ne le Kal, ampak vse duhovnije po Kanalskih hribih na levem bregu Soče v eno veliko županijo z županskem sedežem v Avčah zedinili, ter jih tako kot veliki tajnik pod svojo komando spravili. Se ve, da vam takšna tajniška služba bolj v slast gre, kakor sedajna Kalska, ktera se vam ne zdi „ravno mastna.“ Da pa naš g. vikar za to službo resnično nič ne mara, vam mi Kaljani lahko spričamo. Pervič: on je ne more sprejeti, ker ima veliko, težko duhovnijo in zraven tega še šolo. 2. nima nikakoršnega veselja do take službe, kakor se je proti mnogim in tudi vašim svetovalcem v Levpi izrazil. 3. nima potrebe puliti se za tako ne „ravno mastno“ službo, ker ima drugih dohodkov dovolj, s kakoršnimi se vi pohvaliti ne morete. — Naš g. vikar nam je volitve priporočal ter nas o njih podučeval — ali nikoli ni nobenemu rekel, naj se pri volitvi prepiramo in s tepežem žugamo. Kako je tedaj on razdraženosti kriv? Že v svojem dopisu v „Glasu“ vam je na kratkem povedal, kako da je prepir nastal, pa tega g. dopisnik niste spodbili ampak le molčite. Vi, vi in vaši prijatli niste hoteli poznati §. 1 št. 1 občinskega volilnika in ste hoteli še goljufati; zato se je prepir vnel.

Kako! ta volitev se ni postavno veršila? ktera pa? Morebiti tiste volitve, ko so Levpski volilni komisarji same sebe volili in nepripravljene Kaljane prigovarjali, katerim naj svoje glasove oddajo? Ko bi bili Kaljani pri zadnji volitvi poprejšnje starašine, same bogatine iz Levpe, volili, bi bilo vse prav in postavno, ker pa niso, je vse nepostavno. Vi pravite, da je šlo pri volitvi II. in I. skupščine za 4 in 3 glasove navskriž. Mogoče. Kdo da je ta majhen pregrešek naredil pri toliko volilcih, ki imajo enake priimke in imena, ali vikar Kalski ali tajnik Levpski, je uprašanje?! Toliko pa vemo, da ko bi tudi 3 ali 4

glasove kakemu Levpljanu dodali, bi vendar ne bil imel zadosti glasov, da bi bil za starašino izvoljen, ker so izvoljeni Kalski starašine veliko več glasov imeli. Na tej majhni pomoti ni tedaj čisto nič ležeče. Ravno to velja o volitvi III. skupščine, pri kateri je zraven Levpskega tajnika g. vikar iz Levpe zapisnik pisal. G. dopisnik, ki toliko s §§ sem tertje metate in dokazujete, kako je to, da ste na § 27 volilnega reda popolnoma pozabili? Zakaj niste po dokončani volitvi vsake skupščine z volilno komisijo vred zapisnika primerjali in mogoče pomote popravili? in še le potlej izvoljene starašine razglasili? Hic Rhodus, hic salta. Potlej, je g. vikar iz Kala nepostavnosti kriv?! — Zakaj vas g. dopisnik toliko skerbi, kakšen sad, da bodo nove volitve obrodile? saj dobro veste, da za Kalsko duhovnijo je šembrano slabo bilo, dokler sta vi in vaš rajni roditelj (oče) Levpsko županstvo vodila; mogoče je pa, da nam bodočnost kaj boljšega prinese. Tu imate odgovor na vse vaše zvižajne vgovore!! Zdaj vam pa dam še kratek nauk. Namesto v časnikih po poštem duhovniku mlatiti, ki tega nikoli zaslužil ni, in si tako posebno pri nekterih Avčanih in Kanalcih prazne slave iskati, ker se tako nihče od njih opital ni, dasiravno so s posebno slastjo merhovino v „Soči“ glodali, — vzemite rajše bukve v roke in pripravljajte se na izpit za stalnega (wirklichen Lehrer) učitelja, da bote do boljše plače prišli; pa tudi urite se v rajtengah, da ne boste srejske račune tako slabo in tako pozno izdelovali. Tudi ne poslušajte več dosedajnih svojih svetovalcev in nekterih gospodičev, ki vpijejo: „dajte po farjih“, pa vendar radi v njih hišo dohajajo in se njih gostoljubnosti vdeležujejo. Če hočete še kaj več zvedeti, potegnite krinko z obraza, saj zdaj ni več pustni, ampak postni čas, — le to mi bo žal, da bodo morali z vami vred tudi vaši prijatli in svetovalci kako grenko požreti.

Stefan Bratuš.

Ogled.

Avstrija. — Omenili smo uže v zadnjem listu, da zna biti debata o konfessionalnih postavah zelo mikalna, in res nismo se motili. Govornikov „za“ in „proti“ bilo je vpisanih kakih 60. Desnica, pod vodstvom Hohenwart-ovim je odposlala v parlamentaričen boj svoje prve govornike. Prvi je pričel debato grof Hohenwart, ki je v mojsterskem govoru in z njemu lastno dialektiko dokazaval, da ne vlada ne drž. zbor nista kompetentna dajati cerkvenih postav, in da so te postave zraven še nasprotno temeljni decemborni ustavi. Drugi je govoril proti postavam poslanec Greuter, neprestrašeni in morda naj boljši govornik drž. zbora; on je posebno poudarjal, da imajo te postave glavni namen, naše cesarstvo razdeliti in pripravljati Prusom pot v Avstrijo, in proti koncu svojega govora je izrekel pomenljive besede, da Tirolci teh postav ne bodo nikdar priznali, in ako že morajo poginiti, da hočejo s častjo kot katoliško ljudstvo poginiti. Prostor nam ne dopušča, da bi obširnejše navedli, s kako tehtnimi in prepričalnimi razlogi so pobijali vse-

stransko posamezni, federalni govorniki predložene postave; omenjamo samo še, da sta posebno knez Čartoriški in dr. Pražak s federalnega stališča odrekala drž. zboru pravico sklepati o tej postavi. Res le pritlikovci bili so njih nasprotniki ali zagovorniki postave. Ti niso navedli nobene nove misli, nobene vzvišene ideje, prežvekovali so stokrat in stokrat že pregrete fraze, ki se lahko vsak dan čitajo v cerkvi nasprotnih listih. Dober želodec morajo imeti ustavoverci, da zamorejo prebavljati tako neslane reči; ker navajale so se izmišljene reči o papežih in škofih, katerih nobeden drugi ne veruje, kakor naši liberalni drž. poslanci. Norčevali so se posebno *Suess*, *Fux* in *Dittes*, kateri poslednji je cerkveno hierarhijo (papež in škofi) imenoval neko pagansko ustanovo.

Tem zasmehovalcem in zatiralcem kat. cerkve se je slednjič pridružil *dr. Razlag*, nekdanj verni (?) katoličan in federalist. Iz njegovega govora je razvidno, da so vsi Mladoslavenci — katerim je on duševni vodja — pobegnili v tabor naj hujših centralistov, ker se niso ločili samo od Staroslavencev, temveč tudi od Čehov, kateri so iz ust *dr. Pražak*-a izrekli, da omenjene postave ne spadajo v delokrog drž. zbora. Jasno je kot beli dan, da Mladoslavenci niso samo verski, ampak tudi narodni nasprotniki, ker pobratili so se z nemškimi ustavoverci in centralisti; *Razlag* pa nam je od sedaj *Klun II.*, manjka mu samo še, da si pridobi s svojim poslaniškim mandatom kaj mastnega. Ker je bilo veliko govornikov in bi bila debata trajala še kake 3—4 dni, sprejel se je 7. t. m. na predlog *Steffens*-a konec debate in izvolila sta se izmed vpisanih govornikov dva generalna govornika: od konservativne stranke *šl. Giovanelli*, od ustavaške *dr. Kopp*, ki sta govorila 9. t. m.; prvi je tudi omenil, da se njegova stranka ne bo udeležila specialne debate. Ta dan sta govorila tudi dva ministra in sicer *Stremeyr* in *Auersperg*, ter skušala odbijati hude pušice, ki so letele od strani konservativne na ministerstvo.

Predno se je glasovalo, ali se ima začeti o postavi specialna debata, je stavil še *dr. Smolka* predlog, da naj se daljna razprava odloži do tistega časa, ko bo konfessionalni odsek vse 4 vladne načrte konfessionalnih postav predložil drž. zboru; ali njegov nasvet ni obveljal. Glasovalo je 224 poslancev za in 71 proti postavi. — „Proti“ je glasovala cela desnica pod *Hohenwartom*, vsi češki Moravci in Poljci, ki niso *Ziemialkowski*-evi privrženci; „za“ vsi nemški ustavoverci, vsi Mladoslavenci (*Razlag*, *Vašnjak*, *Pfeiffer*, *Naberger*) in tudi dva Goriška poslanci: *Coronini* in *Winkler*. Res lepe „kolače“ bo prinesel *Winkler* z Dunaja svojim volilcem, posebno onim duhovnom na *Tominskem*, ki so za-nj agitovali in glasovali; kdo ve, če bodo zdaj spoznali, da so bili le sredstvo nekterim „mastbärger-jem“. — Zdi se nam, da *Winkler*, nekdanj ponos Goriških Slovencev, prodaja Dunajskim ministrom prvenstvo slovenskega naroda — vero njegovo za *Ezavo lečo* — ceste po *Tominskem* — —!!

Te dni je bil na Dunaji *dr. Schäftele*, nekdanj minister kupčijstva v *Hohenwart*-ovem ministerstvu, in napravili so njemu

na čast poslanci desnega kluba pojedino, ktere sta se udeležila tudi knez Čartoriški in *dr. Smolka*.

Ogersko ne more priti iz svojih misterskih kriz. Celo ministerstvo je podalo svojo dimissijo, ali cesar sam ni še nič odločil, pozval pa je k sebi nektare voditelje vseh strank, da bi mu tudi oni poročali o stanu na Ogerskem.

Zraven teh zmešnjav imamo zaznamiti na Ogerskem tudi neko ustajo, ktero so napravili 8. t. m. delalci in drugo priprosto ljudstvo. Nek mesar, *Mihal* po imenu, je bil v ječi zaradi zastanih davkov; ali življenja se je bil naveličal in se je obesil v ječi. Ko so ga imeli pokopati, vzame ljudstvo ki je mislilo, da je umrl vsled poškodovanja, mrliča in gre ž njim pred mestno hišo in jo žažge. Vojaki začnejo streljati in res 4 usrtijo, več jih ranijo in nektare zapró. Kaj takega bodo gotovo pri nas zabranile nove konfessionalne postave! In to se je zgodilo, bi rekli, v pričó Nj. Veličanstvo, ki biva zdaj v Buda-Peštu. Kaj bo to?

Vnanje države. Karlisti na Španjskem dobro napredujejo, ali *Bilbao* vendar še niso vzeli, kar pa se mora zgoditi v malo dneh, kakor poročajo naj novejše novice. Kakor hitro se jim posreči, dal se bo menda kronati *Don Karlos* in nekteri Angleži so mu obljubili dati posojilo več milijonov. *Morionez*, prejšnji poveljnik republikanske armade proti Karlistom, je neki nevarno zbolel.

Na Pruskem je preganjanje škofov v naj lepšem razcvetu. Škof *Trierski*, *Eberhard*, postal je že druga žrtva *Bismark*-ovim postavam. On je po cerkvenih postavah nastavil nektare duhovne, ali *Bismarku* to ni bilo po volji in dejal ga je pod ključ. Kaj takega slutijo vsi Pruski škofi in res so v svojem zadnjem pastirskem listu vzeli že slovo od svojih vernikov.

Domače novice.

(*Nadvojvoda Vilhelm*) je bil prišel 5. t. m. iz Trsta v Gorico, je odgledal artilerijo in se je koj še tisti dan odpeljal nazaj.

(*Prvi sneg v Gorici*) za letošnjo zimo nas je obiskal v sredo; — padal je le kake pol ure proti večeru prav gosto, ker se mu je mudilo; po hribih in gričih okoli Gorice pa še danes stoji.

(*Reskušnje v dosego sposobnosti za učiteljstvo* bodo v Gorici še v treh obrokih (novembra 1875) po starem, to je, s polajšanimi zahtevami kakor maja meseca 1873. — Dne 4. maja t. l. se bodo pričele.

(*Za revne goriške dežele*) je od ministerstva našemu dežel. odboru nakazanih kot predplačilo trideset tisuč gold. brez obresti. Povračati se bo začel ta znesek po letu 1876.

Razne vesti.

— „*Sveti Veliki teden in Velika noč*“ ali cerkvena opravila tega svetega časa — v latinskem in slovenskem jeziku — s pravili za duhovne in pojasnili za ljudstvo — je imé bukvam, ki se tiskajo pri *Seitz-u* v Gorici in

pridejo tihi teden na svetlo. Sestavil je knjigo *Andrej Marušič*. — Cena se v prihodnjem listu naznani.

— *Občni zbor Matice slovenske* 4. t. m. v Ljubljani je obiskalo okoli 80 udov. — Vse točke dnevnega reda so se mirno obravnavale, ker od „Naroda“ napovedanih govornikov ni bilo v zbor. Za odbornike so izvoljeni vsi oni, ki jih je nasvetoval volilni odsek.

— *Izvrstni katoličani*. Iz Monastira (Münster) poroča „*W. M.*“, ko so 25. zvečana na dražbi prodajati hoteli reči škofove, jih noben postrešček prenašati ni hotel ne z lepo ne z grdo v mestno hišo, kjer naj bi se prodajale. Ko se po mnogem vkvarjanji vpričo brezštevilnega ljudstva udasta dva postreščka, jima pridete nasproti njuni ženi: Ali hočeta od vere odpasti, in postati nekatoličana? itd. — Zbegana popustita tudi ona dva vse, in med splošnim smehom pristopijo mladenči — največ gimnazijalci — in škofovo robo — namesto — v hišo mestno — nesó nazaj v hišo škofovo. Vradnik, ki je dražbo vodil, naznani, da se dražba za zdaj vradno ustavi. — V Koloniji je na taki vradni dražbi škofove reči kupilo osem gospodov, kateri so jih pa vse pismeno po bilježniku nadškofu dali na posodo, da se potlej ne morajo več rubiti. — V Vratislavi je 19. unega meseca na dražbi škofove reči pokupil največ neki kanonik v imenu korarstva, ktero jih je še tisti dan knezoškofu dalo nazaj v rabo.

— *Iz Ivangradu na Krasu* se nam piše, da se šola v *Komnu* slabo stoji, — da so zgubili že ob novem letu izvrstnega učitelja *Piano*-ta in s 1. marca še podučitelja, tako da je zdaj kakih 200 — 250 otrok brez poduka, da se sploh sedaj šola slabeje obiskuje ko nekdanj, ko ni bilo sedanjih stroškov za šolo.

(Kolikor je znano uredništvu, krive so neki deloma temu homatije onih, ki hočejo imeti po sili javno menenje v zakupu, in ki so tudi izvrstnega učitelja P.—ta preč spravile.)

Listnica uredništva. — G. V.: Hvala, bomo že porabili; — g. Rokoum.: Dovolite, da ložimo na stran, ker reč je že zastarana in ker bi se brez potrebe prepir v soseski ponovil. G. S. tukaj: Prihodnjč; gg. dopisnikoma iz Šolkana: Dovolite, da za zdaj molčimo; niso sicer vredni te prizaneljivosti, posebno ne oni skribač in marljivi kolovodja „učenjaškega shoda“. ki dija-ke (!) zapeljuje tudi ne njih patroni „Sočani“; pa nočemo jim škodovati.

Borsni kurzi na Dunaji 13. marca.

	gl. kr.
Enotni drž. dolg. v papirju	69.60
„ „ „ „ srebru	73.75
Drž. posojilo leta 1860	103.75
Akcije narodne banke	975.—
Kreditne akcije	236.25
London	111.20
Napoleon d' or.	8.88 ¹ / ₂
Cekini	—.—
Adžjo srebra	105.—

Oznanilnik.

Dr. Ferdinand Rojic

brat tistega ki je v Gorici, zdravi od zdaj naprej na svojem domu v Dornbergu.